

Waanzin

De val van Rome

Waanzin

De val van Rome

Sander Hof
2012

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd zonder uitdrukkelijke, schriftelijke toestemming van de auteur.

Schrijver: S. J. Hof

Coverontwerp: COMNOU! Gramsbergen

ISBN: 9789461934703

© S. J. Hof

Voorwoord

Halverwege de *Via di Porta Santo Spirito* in Rome vormen een borstbeeld en twee marmeren platen een monument. De tekst die er te lezen valt is even gruwelijk als ontroerend:

Bernardino Passeri

*Onder Julius II, Leo X en Clemens VII goudsmid
en een voortreffelijk slijper van edelstenen.*

*Hij sneuvelde terwijl hij streed in de
heilige oorlog tegen vele vijanden.*

*Hij had het vaandel van de vijandelijke soldaten
verwijderd en lag buiten dood neer.*

27 jaar, 6 maanden en 11 dagen oud.

*Jacobus en Augustus Passeri,
broers van zijn vader,
houden van hem.*

Het was op het moment dat ik hierop gewezen werd door de rector van de Kerk der Friezen in Rome, in januari 2012, dat de val van Rome van 1527 een gezicht kreeg.

Tijdens de research naar verhalen over het einde van de Romeinse Renaissance, las ik de meest bloederige en wrede verslagen over de inname van de stad. Maar het was de liefde van twee ooms voor hun neefje die in schril contrast stond met de beschreven gruwelijkheden.

Veel lezers van *Begeerte. Het verval van Rome* vertelden me dat ze benieuwd waren hoe het verhaal van Giuseppe verder zou gaan. Sommigen gunden hem een gelukkig gezin en een rustige oude dag, terwijl anderen geïrriteerd waren over zijn karakter en hem een minder voorspoedige toekomst wensten.

Toch was het in eerste instantie niet mijn opzet een verhaal te schrijven over een persoon. Ik beschouw het dan ook als een mooi neveneffect van mijn eerste boek. Mijn belangrijkste doel was om het verhaal van Rome te

vertellen. Het is de stad die uitnodigt tot grootse daden. Het is het Romeinse ideaal dat verschillende daden en gevoelens teweeg brengt. Dat verhaal wilde ik vertellen.

En ook dat verhaal moest een vervolg krijgen. Het is de grootsheid van Rome dat in 1527 een gevoelige dreun te verwerken kreeg. Een klap vergelijkbaar met de slag bij Cannae in de klassieke oudheid. De gruwelijkheden die gepleegd zijn door de Duits/Spaanse troepen, mede gevoed door het Lutheranisme, hangen als een donkere schaduw boven het verhaal.

Met het schrijven over de val van de eeuwige stad komt ook mijn verhaal over Rome tot een (voorlopig) einde. Dat daarbij nog lijnen open zijn gelaten heb ik zo veel mogelijk willen voorkomen maar niet ten koste van alles.

Bij het schrijven van dit boek ben ik vele mensen dank verschuldigd. Daarbij heeft *Begeerte. Het verval van Rome* deuren voor mij geopend die anders gesloten waren gebleven. Het heeft me in staat gesteld nog grondiger onderzoek te doen naar deze zwarte bladzijde uit de Romeinse geschiedenis. Bovendien is het mijn eerste boek geweest die mij vele tips en aanbiedingen heeft opgeleverd als het gaat om de compositie van het verhaal, de verteltrant en de redactie van het boek. Adviezen die ik graag heb aangenomen en waarvan u het resultaat in handen hebt.

De bronnen staan vermeld aan het eind van het verhaal. Vanwege de leeswaardigheid heb ik voetnoten en andere verwijzingen achterwege gelaten, hoewel ik daar in één geval niet aan ontkwam.

Mijn dank gaat uit naar Ida Veurink die nauwgezet en deskundig het manuscript heeft geredigeerd. Haar toewijding en enthousiasme werkten aanstekelijk. Daarnaast bedank ik ook graag Jorrit Woudt, naast een voortreffelijk musicus ook nog eens een aandachtig lezer met een scherpe geest die me geholpen heeft de tekst te verbeteren. De gesprekken over mijn boeken hebben me geholpen de verhalen levensecht te maken. Ook Jeroen van Esch, eigenaar van COMNOU! in Gramsbergen, ben ik dank verschuldigd voor de wijze waarop hij de opmaak van het boek heeft verzorgd. De vele momenten waarop we samen bezig waren met het construeren van het verhaal en het ontwerpen van een cover, vaak tussen de bedrijven door, zijn goede herinneringen. Ook Hendrie Heijink van

Uitgeverij Heijink in Hardenberg is het waard genoemd te worden. Het enthousiasme om mee te werken aan de publicatie en promotie van mijn boeken werkte aanstekelijk. Het vertrouwen dat daaruit spreekt zal ik niet snel vergeten. Maar de belangrijkste persoon die ik dankbaar moet zijn is Jolanda. De vele momenten waarop ik totaal afwezig aan de koffie zat omdat ik weer eens vast zat in het verhaal, de talloze keren dat ze 's nachts wakker werd omdat ik het licht aandeed om een inval te noteren. Het kinderlijke enthousiasme wanneer een hoofdstuk afgerond was en het afwezige gemompel wanneer de bronnen me soms teveel meesleepten. Het zijn op die momenten geweest dat haar geduld aardig op de proef is gesteld. Misschien is het leven met een schrijver nog wel moeilijker dan het leven als een schrijver. In mijn geval tenminste.

Aan de lezers van *Begeerte. Het verval van Rome* heb ik altijd gevraagd of ze me wilden vertellen wat ze ervan vonden. Velen hebben dat gedaan. Daar ben ik hen dankbaar voor. Deze vraag herhaal ik als het gaat om dit boek. Vertel me alstublieft wat u ervan vindt. Ik hoop dat, ondanks alle gruwelijke verhalen en details - waarvan ik het meest vreselijke nog heb weggelaten - het u een beeld geeft van de omstandigheden van een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van Rome en Europa.

Coevorden, oktober 2012

Sander J. Hof

Hoofdstuk 1.

Voorjaar 1523.

Het gras op de berghelling schitterde in de voorjaarszon. Insecten dansten rusteloos op en neer. Af en toe werd de stilte onderbroken door een ver geklingel van koeienbellen. Hoog in de helderblauwe lucht cirkelden twee steenarenden. Ver boven de bewoonde wereld verheven, wachtten hun jongen op de buit. Het was een dag als alle andere dagen in de hoofdstad van het Zwitserse kanton Uri. Niets wees erop dat er in Altdorf een gespannen opwinding heerste.

Gisteren was er een omroeper van de Heilige Stoel op het centrale plein verschenen. Het hoefgetrappel klonk dof op de onverharde straten. Toen het stof op het marktplein eenmaal was neergedaald, had hij het doel van zijn komst meegedeeld. Met luide stem maakte hij bekend dat de jonge mannen uit het hele kanton zich klaar moesten maken voor de rekrutering die de volgende dag plaats zou vinden. De pauselijk kanunnik Peter von Hertenstein zou hoogstpersoonlijk de nieuwe rekruten komen uitzoeken. Hoewel de aankondiging al maanden werd verwacht, leken de meeste inwoners toch overvallen te zijn door het plotselinge nieuws. Zenuwachtig liepen de raadsleden door de smalle straten. In de grote huizen rondom de markt gonsde het van de geruchten over de families die mee wilden dingen naar deze hoge status. In allerijl werden er buiten de stad twee tenten opgezet waar de rekruten onderzocht zouden worden.

Met name de jongens die de selectie voor het eerst mee zouden maken, gingen heel verschillend om met de spanning. Er waren er bij die de hele nacht hun wapentuig poetsten en nog een laatste onrustige oefening deden. Anderen bezweken bijna onder de last van hun zenuwen. Hoewel dit voor alle rekruten het ultieme doel was van hun deelname aan schietoefeningen en andere toernooien, was de selectie altijd een verre, abstracte droom geweest. Die zou voor een paar uitverkorenen werkelijkheid gaan worden.

Het kon Fabrizio allemaal weinig schelen. De druk nam weliswaar toe, maar dat kon hem niet van de wijs brengen. Hij deed wat hij altijd had gedaan als er gebeurtenissen waren die onontkoombaar waren. Wanneer

het onvermijdelijke op hem afkwam, dwaalde hij de bergen in. Naar de koeien van zijn vader die onder leiding van de knechten zich het verse gras van de Alpenweiden goed lieten smaken. Niet om zijn plicht te ontlopen. Als een echte Gisler vluchtte hij niet voor het noodlot. Hij wilde het alleen maar met een frisse blik tegemoet treden. Een echte Gisler was niet bang, zo was hem altijd voorgehouden. En hij al helemaal niet! Hij kon de hele wereld aan. Zijn blonde haar golfde tot op zijn schouders en het werk voor de kuddes van zijn vader had hem een gespierd lichaam opgeleverd. Zijn verweerde huid was zongebruind en zijn handen waren hard en eeltig. Zijn heldere, blauwe ogen zagen elke beweging scherp en mede daardoor was hij de beste kruisboogschutter van de stad. Gevaar was voor hem een reden extra goed zijn best te doen. Niets kon hem van de wijs brengen. Hoewel hij soms ook wel eens twijfelde aan zijn vermogen deed hij zijn best dit niet te laten zien aan de buitenwereld. Hij wilde hoe dan ook de mythe rond zijn persoon in stand houden.

Terwijl hij door het gras naar de dieren liep, ademde hij de frisse berglucht in. De koeien graasden rustig en lieten Fabrizio dichterbij komen. Afgezien van het onregelmatige geluid van de bellen om hun nek was het stil. Een eindje verderop zaten de knechten van zijn vader op een paar rotsen. Hun taak zat er voorlopig op. Loom keken ze voor zich uit, terwijl een enkeling in het gras lag te dutten.

Hij streek een koe over haar flank en klopte zachtjes op haar rug. 'Het is zo ver,' zei hij zacht, 'het wordt tijd om dezelfde weg te gaan die Enrico ook heeft afgelegd. Vader wil het omdat het goed is voor de naam van de familie in de stad. "Twee zoons die hun plicht dapper vervullen is goed voor onze status in de stadsraad."' Fabrizio's stem klonk laag en streng in een poging een imitatie van zijn vader te geven. Het dier snoof onrustig, terwijl de vliegen rond haar ogen dansten.

Hij was er klaar voor. Al jaren wilde hij vertrekken. En nu was het zover. Eindelijk had hij zijn opleiding voltooid. Het was een van de belangrijkste voorwaarden om mee te dingen naar deze positie. Nu zou hij eindelijk uit dit slaperige stadje mogen vertrekken.

Vanaf het moment dat Enrico de poort uit marcheerde om in het leger van de Duitse keizer Karel V te dienen, zijn kruisboog losjes hangend aan zijn rechterzij, was bij Fabrizio het verlangen gegroeid om ook de wijde wereld in te trekken. In Altdorf was niets te beleven. Het was een conclusie die hij na lang en grondig onderzoek had getrokken. In de

kleine gemeenschap hadden geheimen geen lange houdbaarheid. Als zoon van een vermogend en belangrijk man werd er scherp op hem gelet. Al zijn daden werden op een goudschaaltje gewogen en, als het de reputatie van de familie kon schaden, werd zijn vader erover ingelicht. Vooral de Widmars probeerden alles om de Gislers in diskrediet te brengen.

Wat was het een schandaal geweest toen Fabrizio juist met Wendelina Widmar betrappt werd in het hooi achter de schuur van zijn vader. Toen hij er andere dames naar toe had gebracht kraaide er geen haan naar, maar nu het Wendelina was kwam het hele dorp in opstand. En dat terwijl de geheime verhouding al maanden duurde. In die dagen deden de wildste verhalen de ronde. Ging op zondag tijdens de mis nog het verhaal dat de verhouding slechts een paar dagen had geduurd, de donderdag erop was Wendelina al zwanger van een nieuwe Gisler en moest het stel woonruimte zoeken. Tenminste als je de markthandelaren moest geloven.

Fabrizio glimlachte bij de herinnering. De tijd met haar was geweldig geweest. Natuurlijk wist hij dat hij ongetrouwd moest blijven om te vertrekken, maar volgens hem betekende dat niet dat hij op het terrein van de liefde niets mocht ondernemen. Anderen dachten daar kennelijk anders over. Vooral de spanning was een aantrekkelijk element geweest in hun relatie.

Wat was zijn vader kwaad geweest toen hij in de stadsraad geconfronteerd werd met de escapades van zijn zoon. Woedend was hij naar huis gerend. Schreeuwend eiste hij dat de relatie tussen de twee rivaliserende tortelduiven beëindigd zou worden. Zijn zoon kennende wist Enrico Sr. dat dit met de ontdekking al een feit was.

Fabrizio hield van spanning en gevaar. Het was het ultieme motief om zijn daden op af te stemmen. Toch was de relatie met Wendelina anders dan de andere. Voor het eerst in zijn leven had hij zich geborgen gevoeld bij een ander. Een emotie die hij om meerdere redenen niet mocht delen. Ten eerste omdat ze een Widmar was en ten tweede omdat het een sta-in-de-weg was voor een spoedig vertrek uit Altdorf.

Uiteindelijk was de commotie afgenomen toen vader Gisler zijn zoon publiekelijk waarschuwde en de belofte deed dat hij hem bij een volgende amoureuze misstap aan zou melden bij het klooster van Altdorf, dat in de bossen even buiten het dorp lag. Deze kloosterorde van de Franciscanen klonk als een vloek in de oren van Fabrizio. De broeders

behoorden tot een groep monniken die de leefregel van Franciscus van Assisi zo strikt mogelijk wilde naleven. Al jaren ging het gerucht dat ze zich vanwege deze strikte interpretatie wilden afscheiden van de Franciscaner orde. De monniken van Altdorf mochten geen enkel bezit meer hebben. Ze moesten zich geheel ten dienste stellen aan hun medebroeders. Een leefwijze die de eigenzinnige en rebelse Fabrizio even onbegrijpelijk als weerzinwekkend vond.

Vanaf de bergweide zag hij de toren van de kloosterkerk tussen de bomen uitkomen. Het witte pleisterwerk stak scherp af tegen het donkere groen van de naaldbomen. Tussen hem en het klooster lag het dorp. De huizen stonden gegroepeerd rondom de kleine kerk met daarnaast het gemeentehuis. Het heldere water in de smalle beek die langs de stad stroomde schitterde in de zon. Een paar kilometer verder lag het meer van Uri waarin deze stroom bergwater uitkwam. Vanaf deze plek was zijn glans in de verte te zien. Dit was de stad waar de regering van het Kanton Uri bij elkaar kwam. De plaatselijke en regionale bestuurders woonden vlakbij de dorpskern. Vooral in de Flüelenstrasse waren de laatste jaren grote huizen gebouwd om er de vermogende families in alle comfort te laten wonen. Vanaf hier kon Fabrizio het lichtgroene huis zien waar zijn ouders woonden. Hij wist dat komende nacht zijn laatste zou kunnen zijn in het groene optrekje.

Nog een laatste keer aaide hij een koe over haar flank. 'Ik zal je missen,' fluisterde hij, 'de anderen kunnen me gestolen worden maar jullie rust was altijd goed.'

Vlug draaide hij zich om en daalde af naar het dorpsplein, waar de pauselijk kanunnik zijn keuze bekend zou maken.

De dagelijkse markt in het centrum van Altdorf was eerder dan gebruikelijk ten einde. De laatste veedrijvers deden hun uiterste best hun levende handelswaar door de mensenmassa te mennen. Voor het gemeentehuis werden stoelen neergezet. De vaandels van de stad werden opgehangen. Voor speciale gelegenheden als deze werd het pauselijk vaandel uit de raadszaal gehaald en buiten opgehangen. Het was een geschenk van paus Leo X aan de stad voor de rekrutering van de Zwitserse Garde die moedig hadden gestreden voor het welzijn van de paus en zijn gebieden. De inwoners van Altdorf waren er trots op dat vele families al tientallen jonge mannen hadden geleverd aan diverse

legers in Europa. Onder die families waren de Gislers de grootste leveranciers. Fabrizio's neef was tegelijkertijd met Enrico in het leger van Karel V getreden. Onder leiding van hertog Karel van Bourbon waren de jongens naar het Habsburgse Rijk gemarcheerd om van daaruit ingezet te worden in de oorlogen die Karel V moest voeren.

Het was al meer dan zes maanden geleden dat Fabrizio enig teken van leven had gehoord van zijn familieleden.

Maar de rekrutering die vandaag plaats vond was anders. Het was niet voor het leger van Karel V, de grote bondgenoot uit het noorden. Het was voor het elitekorps van de paus. De selectie daarvoor was streng. Niet alleen moest de priester een goed getuigenis over de rekrut afleggen, je mocht ook niet getrouwd zijn en moest langer zijn dan één meter vijfenzeventig. Het behoren tot dit keurkorps was het ultieme doel van iedere familie die op zoek was naar een nieuw statussymbool. Pas als een familielid bij de Garde van de Helvetiërs in Rome hoorde, was er echt sprake van een familie met aanzien. Juist dit aanzien was de inzet voor de strijd tussen de Gislers en de Widmars. Vandaag zouden de Gislers de beslissende slag slaan. De Widmars hadden immers geen zonen in de vereiste leeftijd.

De eerste bezoekers waren inmiddels gearriveerd. Driftig gebarend naar de vaandels probeerden ze zo dicht mogelijk bij het raadhuis te komen.

Er kwam een eerbiedige stilte over de menigte toen Peter von Hertenstein samen met de voorzitter van de stadsraad, Wilhelm Widmar, en de plaatselijke priester naar buiten kwam. Een verkoelende bries liet de vaandels heen en weer wiegen. Afgezien van het geluid van de rusteloze mussen was het stil. Iedereen was in gespannen afwachting van de keuze die de mannen binnen hadden gemaakt.

Vanmorgen was de selectie in alle vroegte begonnen. De rekruten moesten op appèl komen en gezamenlijk de stad uit marcheren naar het exercitieterrein. Daar werden ze eerst aan een lichamenlijk onderzoek onderworpen door de arts van de stad. De paus mocht immers geen kneusjes in dienst krijgen. Ongeveer dertig jongens ondergingen hun lot in stilte. De oefening die volgde werd in alle rust afgewerkt. De enige beroering die ontstond was toen enkele kandidaten hun spanning niet meer onder controle hadden bij het kruisboog schieten. Trillend van de zenuwen wisten sommigen het bord niet eens te raken, tot grote

ontsteltenis van Peter von Hertenstein en de andere aanwezigen. Het was duidelijk dat de eerste schifting hiermee een feit was. Na het schieten werd er afscheid genomen van tien zichtbaar teleurgestelde jongens die de druk nog niet aan konden. De anderen moesten één voor één op gesprek komen bij de pater, waarbij ze door de geestelijke diepgaand werden ondervraagd over hun geloof en hun trouw aan de kerk. Dit alles onder toeziend oog van de pauselijk kanunnik.

Voor Fabrizio was dit alles een fluitje van een cent. Hij werd door zijn ouders verplicht om mee te gaan naar de mis. Als jongetje had hij dagelijks in de kerk moeten zitten. Sinds hij op normale werkdagen met de kudde van zijn vader de bergen in moest, was hem het privilege verleend om nog maar één keer in de week naar de kerk te gaan. Als jochie vond hij het geweldig om de mysterieuze sfeer van de kerk mee te maken. Maar gaandeweg was het hem duidelijk geworden dat dit geheimzinnige gedoe niet meer was dan het decor waarin de familie haar glansrol kon spelen. De rol van de religieuze en meelevende Gislars. Het was Fabrizio duidelijk geworden dat hij de kerk op deze manier moest bespelen. Aan de ene kant de betrokken geestelijken het idee geven dat alles in de kerk serieus genomen werd, maar aan de andere kant heel pragmatisch omgaan met de strakke leer van de kerk. Daarvan kon hij vandaag de vruchten plukken.

Pater Callistus schraapte zijn keel en begon met het gesprek: 'Fabrizio, je komt uit een gerespecteerd en katholiek gezin. Je hebt een aantal daden op je naam staan die deze deugdzaamheid echter ondermijnen.' De strenge blik van de pater doorboorde die van Fabrizio. Voor het eerst voelde hij spanning opkomen. Hij wist waar de man op doelde. De affaire met Wendelina. De raderen in zijn hoofd draaiden op volle toeren om een bevredigende verklaring te zoeken die acceptabel was voor zijn ondervrager. Voorzichtig probeerde hij: 'Vader, ik weet dat ik destijds gezondigd heb. Daarover hebt u immers bij mij de biecht afgenomen. Maar ik heb het gedaan juist vanwege de eerbare naam van beide families. U leert immers zelf dat de grootste vetes kunnen worden overwonnen door de liefde. En het was de liefde die me tot deze daad aanzette.' Achter hem hoorde hij een zacht gesnuif. Peter was duidelijk onder de indruk van zijn redeneerkunsten. De pater besloot dit te negeren en vervolgde: 'Ik weet dat je eerbare overwegingen had bij je daden, maar weet dat die eerzaamheid in Rome best eens kan omslaan in roekeloosheid. Zorg ervoor dat je weet wie of wat je dient.'

Daarmee was de ondervraging ten einde. Bij het uitlopen van de tent kreeg hij een knipoog van Peter, die nu ook zichtbaar blij was met een heldere geest in dit boerengat.

‘Zorg dat je niet vooraan staat als je straks naar voren wordt geroepen.’ Terwijl de oude Enrico Gisler zijn zoon voor de laatste keer inspecteerde nam hij nogmaals de instructies door die hij al jaren had geoefend. ‘Maar kom ook niet als laatste, anders...’

‘...anders lijkt het alsof mijn houding verkeerd is,’ vulde Fabrizio hem aan. Dit thema was de afgelopen jaren regelmatig teruggekeerd in de gesprekken van vader tot zoon. Niets was dodelijker voor de reputatie van de familie dan een verkeerde houding tijdens publieke optredens.

Vanuit de deuropening van de kleine slaapkamer, keek zijn moeder hem met tranen in de ogen aan. De vrouw straalde een intense liefde uit voor haar jongste zoon. Ze vond het verschrikkelijk hem, net als haar oudste, te moeten afstaan aan heren die over de rug van jonge jongens hun macht wilden verstevigen. Zelf moest ze de drie dochters, die ze na hun beide zonen hadden gekregen, in bedwang zien te houden. Gezien hun blonde haar en voorname komaf was dat zeker geen gemakkelijke opgave. Natuurlijk was ze trots op haar mannen, zoals ze hen liefkozend noemde, maar ze had toch gewenst dat ze hun leven dichterbij huis zouden leiden.

‘Fabrizio,’ Enrico keek zijn zoon streng aan. De rimpels in zijn voorhoofd waren diep, alsof het donkergrijze haar te strak achterover was gekamd. ‘Zorg dat je slaagt. De goede naam van de familie is al vaak genoeg te grabbel gegooid. Deze keer mag dat niet gebeuren. Neem een voorbeeld aan Kaspar von Silenen.’ Fabrizio draaide verveeld met zijn ogen. Hij had het verhaal al duizenden keren moeten aanhoren. Enrico scheen het niet te zien en vervolgde: ‘De eerste generaal van de Garde kwam uit onze stad. Hij was een moedig man. Hoewel hij niet voor gevechtsdoeleinden was geselecteerd, moest hij slag leveren bij Rimini. Zoals het een Zwitser betaamt was hij moedig in de strijd, maar heeft het toch met zijn leven moeten bekopen. Ik wil dat jij net zo edelmoedig bent als hij.’

Fabrizio knikte plechtig, alsof hij aanvoelde wat zijn vader bedoelde. In feite was het meer een automatisme. Telkens als de oude man serieus wenste te spreken met zijn jongste zoon en daarbij de rijke geschiedenis van zijn stad aanhaalde, moest Fabrizio lachen. Hij snapte gewoon niet waarom het zo belangrijk was om een bepaalde status te hebben. Het

boeide hem niet wat anderen over hem en zijn gedrag zeiden of wat mensen in het verleden wel of niet hadden gedaan. Zolang hij maar kon doen wat hij wilde. Kruisboogschieten, koeiendrijven en achter de meiden aan. Zo lang hij trouw was aan zichzelf kon de hele wereld hem geen barst schelen.

De hoornblazers wekten hem uit zijn gedachten. Plechtig stapte hij uit het ouderlijk huis. Achter hem liepen zijn vader en moeder. Uit diverse huizen kwamen andere aspiranten gelopen die in een lange optocht naar het marktplein marcheerden. De kandidaten van buiten de stad stonden al opgesteld voor het gemeentehuis. Fabrizio herkende vele gezichten. Met name de dames in de menigte kende hij maar al te goed. Vele knipoogjes begeleidden hem naar zijn plek middenin de tweede rij rekruten. Zijn vader kon nu al trots zijn op hem.

Langzaam stond Georg op, maande de menigte tot stilte en zei: 'Inwoners van het kanton Uri. Vandaag is een feestelijke dag. We kunnen opnieuw laten zien dat onze moed uitzonderlijk groot is. Dit jaar heeft de Heilige Vader slechts enkele rekruten nodig. Daarom zullen de besten onder ons worden afgevaardigd naar Rome om hun plicht daar te doen. Samen met de kanunnik hebben we de kandidaten doorgenomen. Daarbij kwam de mening van onze priester, pater Callistus, over de levenswandel van de rekrut. Alle informatie bij elkaar genomen zijn we gekomen tot het besluit om vijf nieuwelingen af te vaardigen naar de eeuwige stad.'

Fabrizio keek over het pleintje. Het zweet stond in druppeltjes op zijn voorhoofd. De zon brandde ongenadig boven hem. 'Maar vijf personen...' dreunde het in zijn hoofd. Dat maakte zijn kans een stuk kleiner. Hij zocht zijn vader in het publiek en vond hem tussen de andere leden van de raad. Ogenschijnlijk onbewogen keek hij in de richting van zijn zoon. 'Stel me dit keer niet teleur,' leek hij te willen zeggen. 'Dit keer niet.'

Die teleurstelling kwam naar boven toen Peter vijf andere namen noemde om naar voren te stappen. De opluchting was des te groter toen bleek dat het vijf afvallers waren die de eis van één meter vijfenzeventig net niet hadden gehaald. De spanning werd groter toen het volgende vijftal zich moest melden. Opnieuw ging Peter staan, zijn borstkas naar voren en zijn gladde gezicht en helderrode lippen schitterden in de zon. 'Hij lijkt meer op Petra dan Peter,' werd er vaak smalend gezegd. Dat beeld werd hier bevestigd, zo concludeerde Fabrizio met een glimlach.

Met een stem die niet bij dit beeld paste gebod hij de volgende mannen naar voren te komen: Egon Holzgang, Fabrizio Gisler, Christophe Bauman, Ulrich Bueler en Markus Dubacher. Voor het eerst in zijn leven, voelde Fabrizio de spanning door zijn borstkas stormen. Hij dacht aan de koeien die ver weg van de drukte in alle rust stonden te grazen.

De jongens waarmee hij nu voor de anderen stond, kende hij goed. Op Christophe na waren het goede vrienden. Samen hadden ze hun jeugd doorgebracht in een samenleving waar iedereen alles van elkaar wist. Met elkaar hadden ze de meiden in de stad het hoofd op hol gebracht. Alleen Christophe was een vreemde eend in de bijt. Hij had zich altijd afzijdig gehouden van de grote groep. Als een echte Bauman deed hij er alles aan om anderen in een verdachte positie te zetten, zonder zelf in de gaten te hebben zijn eigen reputatie als verklikker te bevestigen. Het was dan ook een vanzelfsprekendheid geweest dat Fabrizio hem de schuld gaf van het verraden van zijn geheime verhouding met Wendelina.

Pater Callistus stapte naar voren en schraapte zijn keel. 'Inwoners van Uri, deze vijf jongens gelden als meelevende en goede katholieken. Ze zijn trouw aanwezig tijdens de mis en leiden een leven dat gekenmerkt wordt door hun geloof.'

Er was een zacht gegrinnik te horen tussen de toehoorders. Iedereen wist immers dat vier van de vijf niet zo katholiek waren als zou moeten. Het celibaat werd door hen met voeten getreden. Kennelijk was de pater weer eens het contact met de werkelijkheid verloren door zijn boeken, of een geldbuidel. Ook Fabrizio kon een glimlach niet onderdrukken toen hij Wendelina in het publiek zag staan. 'Als dit goed katholiek is, dan doe ik het ervoor,' had hij vaak tegen haar gezegd. En nu werd die levensstijl misschien wel beloond.

'Daarom,' vervolgde de geestelijke, 'heb ik over deze vijf mannen een positief oordeel gegeven aan de kanunnik van de paus.'

Enrico hield het bijna niet meer uit van de spanning. Hij wiegde van voor naar achter op z'n voeten, sperde zijn neusgaten zo ver mogelijk open om zijn ademhaling onder controle te houden. Zou het dan eindelijk gebeuren? Zou er dan eindelijk iemand uit het geslacht van de Gislers naar Rome worden geroepen?

Peter von Hertenstein maakte een einde aan de spanning toen hij verklaarde: 'Daarom neem ik deze vijf mannen mee naar Rome voor hun taak voor de kerk en de paus.'

Een luid applaus klonk op uit de menigte. De vogels vlogen verschrikt op. De opluchting en blijdschap waren enorm.

Ook Fabrizio kon een kreet niet onderdrukken. Uitgelaten viel hij zijn vrienden in de armen. Het avontuur kon beginnen. Eindelijk mochten ze weg uit het stadje waar het leven stilstond. Ze mochten de wijde wereld in en alles meemaken wat jongens van zijn leeftijd wilden. Hij ging naar Rome!

's Avonds deden de tenten van de rekruteringsdienst als feestlocatie. Middelpunt in de drukte waren de vijf uitgekozen jongeren. Opgewonden zaten vier van hen bij elkaar. Er werd stevig gedronken op de goede afloop. De alcohol maakte de tongen los.

'Nu gaat het leven pas echt beginnen,' zei Egon. 'Ik heb gehoord dat Rome één groot avontuur is voor jongens als wij. Mijn neef heeft er een tijd gewoond en vertelde me dat de hoeren gewoon over straat lopen.'

Ulrich trok een bedenkelijk gezicht. 'Het zou me meevallen als we daar iets van mee zouden krijgen. Volgens mij moeten we in onze barakken blijven en aan de geestelijken laten zien dat we het waard zijn om te dienen in de Garde.'

Egon lachte de bezwaren van zijn vriend weg. Het geluid bulderde door de tent. 'Die geestelijken van jou staan vooraan bij die wijven. Ze lopen gearmd over straat. Terwijl het gevolg van de eerwaarde heren achter hen aan sjouwt. Dat is nu juist zo mooi aan Rome.'

'Toch,' mengde Markus zich in het gesprek, 'heb ik ook gehoord dat de huidige paus een stuk preutser is dan zijn voorgangers. Ik heb zelfs vernomen dat hij de prostitutie wil verbieden.'

'Ach man,' riep Egon, 'het enige dat jij hoort zijn de roddels van de marktlieden.' Aangezien Markus al jaren de werkzaamheden van zijn vader overnam en leiding gaf aan de markt in Altdorf, zou dat best eens waar kunnen zijn.

Fabrizio had het hele gesprek van de zijlijn gevolgd. Hoeren of niet, Rome was de meest aantrekkelijke plaats om te wonen. De stad was vol spanning. Alle mensen hadden een eigen belang of dienden dat van een ander. Niet zelden braken er rellen uit tussen de verschillende families die er de dienst uit wilden maken. Hij had gehoord dat de paus niet

geliefd was bij de bevolking en stiekem hoopte hij op veel rellen tegen zijn bewind. 'Als er maar spanning is,' zei hij afwezig, 'dan zijn die hoeren een extraatje.'

Het was al diep in de nacht toen de vier vrienden het feest verlieten. Fabrizio was als enige niet dronken. Hoewel hij zich op andere gebieden van het leven niet goed kon beheersen, kon de alcohol niet veel bij hem teweeg brengen. Met vaste tred liep hij naar huis, wetend dat zijn vader een laatste gesprek met hem wilde.

Terwijl hij het marktplein over liep, kwam de oude man naast hem lopen. Kennelijk had hij gewacht totdat zijn zoon zou vertrekken. 'Ben je nuchter?' vroeg hij. Fabrizio knikte bevestigend. Ze liepen het pleintje over en hielden halt bij het bronzen beeld van Willem Tell en zijn zoon. Zoals gewoonlijk stonden er bloemen voor, als eerbetoon aan de grootste held die de stad had voortgebracht. 'Denk je zo te worden als hij?' vroeg Enrico. Fabrizio schudde zijn hoofd, hoewel hij wist wat zijn vader wilde horen. 'Nee, dat kan ook helemaal niet. Ik heb geen zoon en zal hem de komende jaren ook niet krijgen.' Zijn vader begon te lachen. 'Met jouw levensstijl weet je dat nooit zeker.'

Duidelijk serieuzer vervolgde hij: 'Ben je bereid net zo veel moed te tonen als hij?' Fabrizio keek naar het beeld. Hij kende de verhalen van zijn illustere plaatsgenoot natuurlijk maar al te goed. Hoe hij weerstand had geboden tegen de Habsburgse vorst door zijn hoed niet af te nemen toen deze langs kwam. Als straf moest hij de beroemde appel van het hoofd van zijn zoon schieten. 'Is jouw aanstelling bij de Zwitserse Garde je alles waard? Ben je bereid er alle risico's voor te nemen, ook als het je eigen leven kost?'

Hij dacht aan zijn ouders, de andere gezinsleden en aan Wendelina. Hoe zijn zussen hem vertroetelden. Hoe zijn moeder naar hem keek en zijn vader zijn best deed hem in het gareel te houden. 'Ik weet niet wat het is om het liefste dat ik heb op het spel te zetten, maar op dit moment zou ik "ja" zeggen.' Enrico keek zijn zoon met een ernstig gezicht aan. Zijn haar was strak achterover gekamd en had nog niet aan kleur ingeboet. De rimpels die eerder die dag zo duidelijk aanwezig waren, kon Fabrizio niet zien, hoewel hij wist dat ze er moesten zijn. 'Eens zul je erachter komen. Wanneer de wereld om je heen instort en in brand staat. Dan komt het erop aan, Fabrizio, om te blijven staan voor je principes. Ga

nooit concessies doen aan je eigen idealen.' Met een blik die in de verte leek te staren, vervolgde hij: 'Doe dat nooit. Het is het niet waard.'

Fabrizio wist dat zijn vader doelde op de rekrutering van Enrico Jr. Bij hem was het verlangen naar avontuur boven zijn principes gegroeid. Bij de eerste de beste gelegenheid was hij weggegaan. Een onzekere toekomst tegemoet. Niemand wist wat er met de jongen was gebeurd. Waar hij had gevochten en of hij het er levend van had afgebracht. Nu was Fabrizio net zo oud als zijn broer. Net als hij was hij negentien jaar lang opgegroeid in een beschermde wereld. Net als hij stond hij op het punt die te verlaten. Maar het grote verschil was dat Fabrizio de kans had gekregen zijn idealen na te streven. Of in ieder geval: de idealen van zijn familie. Of die beide overeenkwamen moest de toekomst uitwijzen.

Terwijl zijn vader in het duister verdween bleef Fabrizio in gedachten verzonken voor het beeld staan. Plotseling pakte iemand zijn hand. Fabrizio schrok van de aanraking maar was blij te zien wie hem had vastgepakt. Wendelina keek hem met grote ogen aan. Haar blonde haar sprong naar alle kanten. De rode bloemen op haar wangen waren het resultaat van de alcohol op het feest. Toch klonk haar stem vast. 'Ik wil nog even met je praten.'

In het, voor hen, bekende hooi achter de schuur van zijn vader zaten ze wat onwennig bij elkaar. Was het tot voor kort vanzelfsprekend geweest dat ze hier zaten, nu leek alles anders. Wendelina stak van wal. 'Die tijd met jou ben ik nooit vergeten. Ik denk er nog dagelijks aan. Ik weet wat jouw motieven zijn, of waren, voor een relatie met mij, maar nu je weggaat wil ik dat je weet wat de mijne waren.' Fabrizio ging ongemakkelijk verzitten. Hij was niet goed in het delen van gevoelens en het omgaan met die van een ander, vooral niet als het vrouwen betrof. 'Ik weet niet of het van jouw kant ooit serieus is geweest,' vervolgde ze, 'maar ik had altijd de hoop dat het wel het geval was. Ik ben namelijk al heel lang verliefd op je. De tijd met jou is het beste wat me is overkomen, zelfs nu je me zo makkelijk weer hebt afgestoten.' In het bleke maanlicht glinsterden de tranen in haar ogen. Fabrizio had moeite om naar haar te kijken. Hij voelde zich betrappt. Zoals bij elke relatie had hij ook nu weer gehoopt dat het niet meer was dan een oppervlakkige manier van omgang. Maar met Wendelina kon hij die oppervlakkigheid niet in stand houden. Hij voelde hetzelfde voor haar. En het ergste was nog wel dat zij het leek te weten. Hij wist dan ook niet hoe hij haar moest antwoorden. 'Ik,' probeerde hij, 'ik weet niet goed waar ik moet beginnen. Het was

niet mijn keuze om je te...dumpen.' Hij had moeite met het woord, maar wist dat dit de enige term was die zijn daad correct typeerde. 'De druk van mijn vader en onze beide families dwongen me ertoe.'

'Schuif het nu niet af op de anderen. Het enige wat ik wil horen is wat jouw gevoelens zijn voor mij.'

Fabrizio was stil. Hij wist wat hij moest zeggen maar twijfelde of hij eerlijk tegen haar moest zijn. Was het verstandig om zo kort voor zijn vertrek de liefde te verklaren, terwijl hij wist dat hij de komende twee jaar celibatair moest leven? En bovendien, zou hij haar ooit nog weer terugzien? Juist deze laatste vraag was voor hem reden om eerlijk te zijn tegen haar. Ze had het verdiend na alles wat er was gebeurd.

'Ik voel hetzelfde,' zei hij zacht, terwijl hij in haar glinsterende ogen keek. Langzaam bogen ze zich naar elkaar toe. Haar warme lippen voelden vertrouwd. Haar zachte tong was bevrijdend.

Bij het afscheid fluisterde Wendelina: 'Ik wacht op je.'

'Nee, dat moet je niet doen. Wie zegt dat ik dit overleef? Ga alsjeblieft door met je leven. De kans is groot dat we elkaar nooit meer zien.'

Ze deed haar hand voor zijn mond om hem het zwijgen op te leggen. 'In dat geval,' zei ze met vaste stem, 'kom ik je halen.'

Vreemd genoeg twijfelde Fabrizio geen moment aan deze mededeling.

De volgende ochtend stonden de inwoners van Altdorf bij de stadspoort. De rekruten hadden zich verzameld in het gemeentehuis en zouden rond zonsopgang vertrekken voor hun mars naar Rome. Vrouwen huilden, kinderen gooiden bloemen. Bij de mannen van de stad vermengden trots en jaloezie zich met bezorgdheid. Begeleid door Peter von Hertenstein liepen de vijf nieuwe gardisten door de erehaag de stad uit. Drie van hen hadden hun ogen tot spleetjes gedrukt tegen het felle licht van de opgaande zon. De voorste twee hadden duidelijk minder last van het licht en het geluid om hen heen. Fabrizio probeerde de stevige tred van Peter bij te houden, maar betwijfelde of hij dit zo lang vol zou houden.

De kruisboog bungelde op zijn rug. Hij zorgde voor het ritme waarin de jongen wilde lopen. Naast hem liep Christophe. Hij was gisteren maar kort op het feest geweest. Zoals gewoonlijk had hij niets gezegd. Ook nu liep hij stil naast Fabrizio die niet de minste drang voelde hier verandering in te brengen. Hij was blij dat hij in zijn gewone kleding de mars naar Rome mocht ondernemen. Pas bij hun laatste stop in Bracciano zouden de nieuwelingen de uniformen van de Garde krijgen. Tot die tijd waren er genoeg andere nieuwigheden te ontdekken. Bij de poort stonden hun families. Nog een laatste knik, handkus en buiging, voordat de stoet de stad verliet.

De plotselinge stilte buiten Altdorf was intens. Bloemen bloeiden uitbundig langs de weg. Bijen vlogen van de ene naar de andere bloem en krekels lieten hun snerpende geluid horen. De koeienbellen in de verte leken een afscheidsmelodie te vormen. Fabrizio voelde zich verward. Hij had zo lang gedroomd over een vertrek uit zijn geboortestad. Maar nu het zo ver was voelde hij heimwee opkomen. Op dit moment verliet hij een wereld die vertrouwd was voor een nieuwe toekomst waar hij alleen nog maar over had gedroomd. In het vervolg zou het andersom zijn. Hij zou zich een wereld herinneren die net zo ver bij hem vandaag lag als zijn dromen.

Gedurende de tocht bleek Peter veel vriendelijker te zijn dan hij in eerste instantie was overgekomen. Nadat de heren de eerste bergpas waren overgestoken, begon hij te vertellen over de situatie in Rome. Ondanks zijn lange afwezigheid in de eeuwige stad was hij goed op de hoogte van de situatie daar. Aan het eind van de eerst reisdag zat het zestel rond het kampvuur. Ze hadden de keuze gemaakt de eerste nacht onder de blote hemel te slapen. Op andere momenten zouden ze gebruik maken van de gastvrijheid van kloosters. Maar op dit moment leken de jongens nog zo lang mogelijk van de vertrouwde bergen te willen genieten.

Terwijl het hout knisperend vlam vatte, kwamen de gesprekken over Rome weer op gang. 'Denk maar niet dat het allemaal makkelijk zal gaan als je in Rome bent,' zei Peter. 'De stad is een kruitvat. Er zijn allerlei stromingen actief die elkaar beconcurreren. De paus die nu regeert, Adrianus VI, doet ook niet veel goeds. Hij spreekt openlijk over misstanden in de kerk en wil die uitbannen. En dat terwijl het gewone leven op straat al maanden stil ligt vanwege de pest. Hij doet gewoon niks. De Heilige Vader is niet geliefd. Hij lacht amper en als hij zonder

jullie over straat kan, zal hij het zeker niet laten.’ Ulrich knikte bedachtzaam. ‘Maar Rome is toch veel meer dan alleen maar de paus die er toevallig heerst?’ Peter knikte. ‘Rome is zeker meer. Het is een stad vol onbegrensde mogelijkheden. Al sinds de vijfde eeuw zijn we niet meer onder buitenlandse bezetting geweest. We hebben altijd een eigen koers gevaren. Onze cultuur is de basis voor alle andere beschavingen in de wereld. Als je over de stad zou kunnen vliegen, zou het je gaan duizelen door alle koepels die er zijn. Het aantal grote kerken en paleizen zijn niet te tellen. Ik durf te zeggen dat jullie marktplein wel tien keer in de nieuwe Sint Pieter kan.’

Er verscheen een twinkeling in de ogen van de jongens. Er ging een wereld voor hen open die veel rijker en groter was dan ze ooit konden vermoeden.

‘De komende weken zullen we tijd genoeg hebben om met elkaar te praten. Zorg dat je tijd neemt om elkaar goed te leren kennen. Het zou wel eens van levensbelang kunnen zijn wanneer je in functie bent.’ De serieuze toon van Peter bevreedde Fabrizio. Waarom was de man niet opgewekt nu hij uit het achterlijke Alpenland terug kon keren naar de beschaving van Rome? Waarom deed hij zo serieus over het leven in een stad dat volgens hem een groot feest was? Zou zijn beeld dan te rooskleurig zijn geweest? Nu hij weg was uit zijn vertrouwde omgeving leek ook zijn persoonlijkheid een nieuwe fase in te gaan. In Altdorf was hij de gangmaker. Was er ergens een feest, dan was hij van de partij. Nog nooit had hij getwijfeld aan zijn inschattingen en oordelen. Altijd was het goed uitgekomen. Maar nu was die rol minder solide. Hij wist niet zeker of zijn inschattingen toereikend waren. Dat maakte hem onzeker. Een gevoel dat hij niet vaak had gehad. Hij nam zich voor de adviezen van Peter ter harte te nemen, ook al betekende dit dat hij contact moest leggen met Christophe. Beide jongens hadden immers hetzelfde looptempo.

Terwijl de anderen al sliepen, dacht Fabrizio aan thuis. Zijn vader en moeder zouden nu ook wel in bed liggen, vermoedde hij. De koeien zouden onrustig in de stallen staan. Of zouden de knechten de nacht in de bergen blijven? De temperatuur was er hoog genoeg voor. In dat geval zouden ze een luidruchtige nacht hebben. Aangemoedigd door hun gevoel van vrijheid en de meegesmokkelde alcohol werden de grootste verhalen verteld. Hij was vaak mee geweest tijdens de eerste nachten van het zomerseizoen. Schitterend vond hij het als de meestal zo stille mannen luidruchtig werden.